

Warszawa, 31.10.2022 r.

**Biuro Ochrony Powietrza i Polityki Klimatycznej
urzędu m. st. Warszawy**

Zielona Wizja Warszawy - uwagi Ruchu Polska 2050 w ramach konsultacji programu

Ruch Polska 2050 wyraża zadowolenie z faktu, że Warszawa – jako członek C40 Cities Climate Leadership Group - została zakwalifikowana, jako jedno z wielu miast, do pilotażowego programu C40 *Globalny Zielony Nowy Ład - Inkluzywne działania na rzecz klimatu*, obejmującego kraje Azji środkowej, Europy środkowej oraz zachodnich Bałkanów i krajów basenu Morza Śródziemnego.

Jako środowisko polskiej zielonej demokracji, przedstawiamy nasze uwagi do sporządzonego przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju i przedkładanego przez Pana Prezydenta Rafała Trzaskowskiego ramowego programu *Zielona Wizja Warszawy*.

Ruch Polska 2050 docenia kierunek przyjęty przez władze Warszawy. Wydaje nam się jednak, że duża część działań powinna wynikać z transparentnego i przewidywalnego procesu planowania i konsultacji.

Zawarte w *Strategii* stwierdzenie, że „*Interesariusze z biur miejskich, organizacji pozarządowych, środowisk akademickich, organizacji społecznych i przedsiębiorstw uczestniczyli w tym procesie poprzez warsztaty, spotkania, ankiety i inne formy komunikacji*” nie odnosi się do Ruchu Polska 2050. Nie zostaliśmy bowiem zaproszeni do współpracy, pomimo zgłoszenia Panu Prezydentowi Rafałowi Trzaskowskiemu chęci współpracy w sprawach dotyczących Warszawy. Zgodnie z posiadanymi przez nas informacjami, do prac nad *Strategią* nie zostały też zaproszone ani środowiska ruchów miejskich, ani rady poszczególnych dzielnic. Nie sprzyja to budowie wzajemnego zaufania oraz stawia pod znakiem zapytania postrzeganie formuły społeczeństwa obywatelskiego w stolicy Polski.

Transparentność i pewność planowania dotyczy także pominiętego w *Strategii* planowania przestrzennego, które powinno stanowić podstawę do wytyczania wszelkich działań inwestycyjnych w mieście.

W ocenie Ruchu Polska 2050, przyjęte terminy realizacji niektórych istotnych zadań nie odzwierciedlają ambicji Warszawianek i Warszawiaków, aby niekorzystnym zmianom klimatycznym przeciwstawić się już dzisiaj. Skrajnym przykładem jest wizja objęcia

40% budynków termomodernizacją (str.99) czy zwiększenie o 6% udziału transportu publicznego w podróżach po mieście (str.83) dopiero w roku 2050.

Cele w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego także nie odpowiadają wyzwaniom współczesnego świata. Według wytycznych Unii Europejskiej w 2025 roku co najmniej 55% odpadów musi podlegać recyklingowi, a w roku 2035 na składowiska może ich trafiać najwyżej 10%. W tym kontekście podtrzymywanie planów budowy spalarni śmieci na Targówku, przetwarzającej ponad 300 tys. ton śmieci rocznie, oznacza konieczność przywożenia ich spoza Warszawy w celu spalania w pobliżu naszych domów. Będzie to obciążać środowisko (zanieczyszczenie powietrza) i stołeczny system transportowy. Wskazanie w *Zielonej wizji Warszawy* spalarni śmieci, jako odnawialnego źródła energii, ukazuje także całkowite niezrozumienie idei zarówno gospodarki obiegu zamkniętego, jak też zrozumienia, czym są odnawialne źródła energii. Należy przy tym zauważyć, że termin „spalarnia odpadów” pojawia się w dokumencie tylko raz, ustępując technicznemu określeniu „instalacja termicznego przetwarzania odpadów”. Skojarzenia ze zjawiskiem greenwashingu nie są w związku z tym pozbawione racji. Brak ambitnego podejścia w obszarze gospodarki obiegu zamkniętego obrazuje planowane przez stołeczny Ratusz uruchomienie miejskiej biogazowni dopiero w 2029 roku.

Poniżej prezentujemy propozycje Ruchu Polska 2050 zmian do poszczególnych działań zawartych w strategii *Zielona wizja Warszawy*:

R1 Rozwój powierzchni biologicznie czynnych i rozszerzenie powierzchni nieprzepuszczalnych

Na działanie to składa się wiele elementów. Natomiast precyzyjnie opisany i ujęty w podsumowaniu budżetowym jest tylko jeden z nich - modernizacja reprezentacyjnych placów warszawskich: pl. Konstytucji, pl. Bankowego i pl. Teatralnego. Pozostałe działania opisane są dość ogólnie - rozbiórki płyt chodnikowych, powierzchni wyasfaltowanych, tworzenie parków kieszonkowych czy ogrodów deszczowych, a także zielonych ścian i dachów. W przypadku rozplytowań należałoby określić skalę (w tym finansową) planowanych działań i - przynajmniej kierunkowo - obszary, których miałyby dotyczyć. W kontekście ograniczonych środków należałoby zrezygnować z lansowania pomysłu zielonych ścian, wycenionych na kilkanaście tysięcy złotych za metr kw. (przy kosztach rozplytowań czy zielonych dachów rzędu około tysiąca złotych za metr kw.). Poważne wątpliwości budzi w tym kontekście odniesienie do Placu Pięciu Rogów, stanowiącego przykład stołecznej „betonozy” oraz bardzo wysokich kosztów modernizacji, sięgających niemal 15 milionów złotych. Odnosząc się do kosztów utrzymania, trawniki nie są optymalnym sposobem zagospodarowywania powierzchni biologicznie czynnych, a koszt ich koszenia stanowił jeden z elementów oszacowania tychże kosztów.

R2 Ochrona i odtworzenie terenów cennych przyrodniczo

Uważamy, że w dyskusji o kosztach należy brać pod uwagę nie tylko koszty finansowe, ale także zyski środowiskowe (biologiczne) i klimatyczne oraz ich wpływ na komfort życia oraz zdrowie mieszkańców. Raport „Szczęśliwy dom. Miasto dobre do życia” z 2022 roku ujawnił, że tylko 15% respondentów dostrzega pozytywny wpływ warszawskiego środowiska naturalnego na ich poczucie szczęścia, podczas gdy na 33% z nich stan środowiska naturalnego wpływa negatywnie. W czasach narastającego kryzysu klimatycznego oraz intensyfikacji występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych szczególnej wagi nabiera kwestia retencji wody w miastach.

Istotnym zagadnieniem w obszarze tego działania są kompromitujące zapóźnienia w planowaniu przestrzennym. W *Strategii na rzecz bioróżnorodności* Komisja Europejska m.in. „wzywa europejskie miasta liczące co najmniej 20 000 mieszkańców do opracowania ambitnych planów zazieleniania obszarów miejskich do końca 2021 r.”. Wymaga to przede wszystkim ustalenia, gdzie w Warszawie powstaną nowe tereny zieleni oraz jaka forma zieleni będzie na nich realizowana (drzewa, żywopłoty wzdłuż torowisk, łąki, ogrody miejskie/deszczowe). Oznacza to konieczność uchwalenia planów miejscowych gwarantujących, że przestrzeń użytkowana obecnie lub zaplanowana, jako użytki zielone, nie zostanie zabudowana.

Presja urbanistyczna na tereny zielone wynika m.in. z braku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla tych terenów. Obecnie w Warszawie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego objęte jest jedynie nieco ponad 40% obszaru miasta. Dla porównania w innych dużych miastach w Polsce sytuacja wygląda następująco: Kraków - 69%, Gdańsk – 66%, Wrocław – 60%, Szczecin – 60%. W trakcie opracowywania znajduje się 214 procedur planistycznych, które obejmą kolejne 25% powierzchni Warszawy. W latach 2019 – 2022 uchwalano średnio 10 planów miejscowych rocznie. Przy utrzymaniu dynamiki z ostatnich lat, zakończenie trwających obecnie procedur planistycznych zajmie ok. 20 lat. Zatem dopiero w 2040 roku Warszawa osiągnie poziom 65%, który mają już obecnie Kraków i Gdańsk. Procedury uchwalania planów trwają w Warszawie wyjątkowo długo, niejednokrotnie nawet kilkanaście lat. Przykładowo - procedurę uchwalenia planu dla Fortu Bema wszczęto w 2006 roku, podobnie jest z planem dla Powiśla Północnego. Dla osiedla Tarchomin procedurę uruchomiono już w 2004 roku i do dnia dzisiejszego część osiedla pozostaje bez uchwalonego planu. Prawie dla 90% opracowywanych obecnie planów procedury rozpoczęto ponad 3 lata temu. Jak wykazano, Warszawa pod względem planowania przestrzennego znacząco odstaje od innych polskich miast. Sytuację tę należy niezwłocznie zmienić. W przeciwnym razie, zanim powstaną miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla obszarów cennych przyrodniczo, zostaną one bezpowrotnie zniszczone. Przykładem takiej sytuacji jest sprzedaż przez miejską spółkę,

a następnie wydanie przez obecnego Prezydenta Warszawy pod koniec 2020 roku decyzji o pozwoleniu na budowę obiektów komercyjnych w Parku Traugutta, w ciągu zieleni na skarpie warszawskiej przy Cytadeli. Zauważamy, że w tym przypadku nadal możliwe jest podjęcie przez władze miasta negocjacji dot. przywrócenia mieszkańcom tego wyjątkowego terenu.

Należy w sposób priorytetowy potraktować trwające obecnie procedury dotyczące terenów cennych przyrodniczo. Nowe procedury planistyczne można wszczynać dla mniejszych obszarów, obejmujących tylko tereny przyrodniczo cenne. W tabeli określającej ramy czasowe realizacji zadania R2 konieczne jest dodanie odrębnego kroku dotyczącego m.p.z.p., opracowanie dla niego harmonogramu oraz zabezpieczenie źródeł finansowania. Konieczne jest też przeanalizowanie obowiązujących procedur, związanych z uznawaniem drzew za pomnik przyrody. Obecnie procedury te trwają nawet kilka lat, co może doprowadzić do zniszczenia drzewa, zanim zostanie ono objęte skuteczną ochroną. Należy doprowadzić do uproszczenia tych procedur.

Przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nieruchomości na tereny zielone skutkujące obniżeniem wartości nieruchomości, daje właścicielowi prawo do zgłoszenia stosownych roszczeń. Oprócz roszczenia o nabycie nieruchomości lub odszkodowanie finansowe, prawo dopuszcza możliwość wynagrodzenia w formie rzeczowej tj. nieruchomości zamiennej. W sytuacji braku środków finansowych w budżecie miasta na wypłatę odszkodowań, forma rzeczowa da możliwość kontynuowania procedury przejmowania cennych przyrodniczo gruntów. Konieczne jest przygotowanie bazy nieruchomości zamiennych przeznaczonych na ten cel.

Oczekujemy uzupełnienia dokumentu o następujące postanowienia:

1. zintensyfikowanie działań dotyczących uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i nadanie tym pracom charakteru priorytetu w polityce miejskiej, poczynając od roku 2023 - przeznaczenie w budżecie Warszawy odpowiednich środków finansowych, zapewniających objęcie 100% jej obszaru do roku 2030,
2. zintensyfikowanie działań dotyczących wyznaczenia terenów cennych przyrodniczo i zaprezentowanie przez władze Warszawy w 2023 roku pełnej mapy obecnych i planowanych terenów zielonych, a następnie niezwłoczne przystąpienie do procedury uchwalania planów miejscowych dla wszystkich tych terenów (w szczególności określonych w obowiązującym Studium jako tereny zieleni),
3. zintensyfikowanie działań dotyczących ustanawiania form ochrony przyrody, m.in. pomników przyrody - przeprowadzenie konsultacji z organizacjami społecznymi w sprawie zmiany *Zarządzenia Prezydenta m.st. Warszawy* w

sprawie procedury rozpoznawania wniosków o ustanowienie i zniesienie form ochrony przyrody na obszarze m.st. Warszawy,

4. stworzenie bazy nieruchomości zamiennych najpóźniej do końca II kwartału 2023 roku.

Teren dzisiejszej Warszawy był niegdyś pokryty siecią niewielkich rzek i drobnych cieków wodnych. W topografii miasta można odtworzyć przebieg tych rzek, widać to w historycznych nazwach i ukształtowaniu zabudowy miejskiej. Prace badawcze hydrologów odtwarzające pierwotny przebieg warszawskich rzek są ważnym elementem dyskusji o tym, jak rewitalizować historyczną skarpe warszawską oraz jak przeciwdziałać niekorzystnym zmianom klimatu. Z doświadczeń miast, które zdecydowały się na odtworzenie historycznych cieków wodnych wiadomo, że w ostatecznym rozrachunku koszty funkcjonowania miasta uległy obniżeniu.

Oczekujemy:

1. zlokalizowania przebiegu cieków wodnych (w tym dawnych rzek) na terenie miasta oraz ustalenie ich stanu własnościowego,
2. sporządzenia wstępnej analizy możliwości odtworzenia ich biegu na powierzchni, ze wskazaniem przyczyn pozostawienia części ich przebiegu w dotychczasowym stanie oraz zbadanie możliwości utworzenia meandrowego przebiegu Kanału Bródnowskiego,
3. analizy potencjalnych korzyści w zakresie retencji - na ile odtworzenie cieków wodnych przeciwdziałać będzie np. zalaniom pobliskich ciągów komunikacyjnych czy piwnic budynków, zatrzymywaniu wody w danym miejscu (co sprzyjać będzie np. roślinności parkowej w okresach suszy) oraz innych zysków (przestrzeń rekreacyjna, warunki dla różnorodności biologicznej itp.),
4. sporządzenia pogłębionej analizy technicznej - jak odtworzyć daną rzekę wraz z kalkulacją kosztów i zysków oraz ograniczeń wynikających z zadań PP Wody Polskie.

Efekty ww. prac analitycznych powinny zostać poddane szerokim konsultacjom społecznym we wszystkich objętych nimi dzielnicach.

R4 Zazielenianie ulic

Uważamy, że *Zielona wizja Warszawy* w tym działaniu uprzywilejowuje ściśle centrum stolicy kosztem pozostałych obszarów. Zawiera bowiem konkretnie opisany i zabudżetowany projekt niewielkiego zazielenienia ulic w centrum o długości ok. 6 km oraz bliżej niesprecyzowane co do przebiegu i kosztów "zielone pierścienie".

W przypadku tych ostatnich, koszty zieleni wydają się mocno zaniżone. Brak spójności tekstu dokumentu z załączoną mapką pogłębia poczucie lekceważenia potrzeb dzielnic innych, niż Śródmieście (mapka uwzględnia tylko obszar centrum miasta). Również budżet działania uwzględnia w istocie tylko zmiany w ścisłym centrum. Tymczasem pozostałe dzielnice także potrzebują więcej zieleni przyulicznej oraz budowy lub poprawy infrastruktury pieszej, rowerowej i tworzącej priorytet dla komunikacji publicznej (np. buspasy). Polska 2050 zwraca uwagę na rażący brak uwzględnienia wyników konsultacji #zielonych ulic z mieszkańcami w poprzednich latach. Projekt ten objął 41 ulic w całym mieście. Konsultacje odbyły się w 2018 roku, a znaczna część proponowanych zmian nie weszła w życie z powodów finansowych i organizacyjnych. *Zielona wizja Warszawy* wydaje się najlepszym miejscem do wytyczenia wizji realizacji tego projektu.

PS3 Zielone zamówienia publiczne (działanie postulowane, nieuwjęte w *Zielonej wizji Warszawy*)

Doceniając pewne działania związane z „zielonymi zamówieniami publicznymi” (elektryczne autobusy, energooszczędne oświetlenie, energia ze źródeł odnawialnych) zauważamy, że projekt dokumentu nie zawiera odniesienia do kluczowych polityk UE związanych z Europejskim Zielonym Ładem: *Strategia na rzecz bioróżnorodności* oraz strategia *Od pola do stołu*.

W strategii *Od pola do stołu* zawarte są m.in. zalecenia wprowadzania zielonych zamówień publicznych w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego. Wyniki badań na zlecenie KE pokazują, że sektor żywności i napojów odpowiada za 20-30% najważniejszych czynników wpływu na środowisko w Europie. Wiele organów publicznych chce zwiększyć udział żywności ekologicznej w posiłkach podawanych w stołówkach szkolnych i biurowych a także zmniejszyć udział produktów z mięsa, mających duży wpływ na środowisko, jak również ograniczyć wolumen odpadów opakowaniowych. Warszawa powinna znaleźć się w tym gronie.

Oczekujemy:

uwzględnienia w *Zielonej Wizji Warszawy* „zielonych zamówień publicznych” również dotyczących ekologicznej żywności - zamawianie już od 2023 roku ekologicznych produktów lokalnych do miejsc zbiorowego żywienia prowadzonych przez stołeczny samorząd (szkoły, przedszkola, stołówki i bufety pracownicze). Poprawiłoby to jakość żywności i w konsekwencji zwiększyło zdrowotność mieszkańców Warszawy, jak również ograniczyłoby transportowy ślad środowiskowy. Bardzo ważnym skutkiem zielonych zamówień będzie też skierowanie znacznego strumienia pieniędzy

bezpośrednio do podmiotów z gmin podwarszawskich. Zmniejszy to napięcia społeczne wynikające z różnic w poziomie zamożności na terenie Mazowsza.

T1 Dalszy rozwój miejskiego zintegrowanego transportu szynowego

Forsowany przez warszawski Ratusz wariant III linii metra, w proponowanym przebiegu (Goćław - Stadion Narodowy) zaoferuje przejazd jedynie o ok. 4 minut krótszy od pokonania tej trasy tramwajem i zmusi pasażerów do czasochłonnych przesiadek. Zwracamy uwagę, że miasto nie przedstawiło przekonujących analiz merytorycznych wspierających proponowany przebieg, a do tego nie przeprowadzono transparentnych konsultacji społecznych dotyczących przebiegu tej planowanej linii. Jednocześnie wydatkowano znaczne środki na projekt koncepcyjny i planuje się wydatkowanie ok. 400 mln złotych tylko na sam raport środowiskowy.

Oczekujemy:

- publicznej prezentacji dotyczącej korzyści dla mieszkańców ewentualnej budowy III linii metra na Goćław w porównaniu z budową trasy tramwajowej, a następnie przeprowadzenia na ten temat konsultacji społecznych. Wyrażamy przekonanie, że w obecnej sytuacji budżetowej Warszawy wskazana jest rewizja decyzji o wytyczeniu III linii metra i przeznaczenie planowanych środków na budowę linii tramwajowej na Goćław. To powinno umożliwić jej uruchomienie znacznie przed 2030 r.,
- przyspieszenia prac nad rozbudową sieci tramwajowej zgodnie z analizami SISKOM, w tym m.in. tras na Goćław i Zieloną Białołąkę oraz wzdłuż ul. Modlińskiej, które są zaawansowane koncepcyjnie, a także wskazanie daty zakończenia tych inwestycji nie później, niż w roku 2025. Znaczące przyspieszenie budowy tramwaju pozwoli na zaoferowanie w tej części Warszawy komfortowego dostępu do szybkiego transportu szynowego. Ruch Polska 2050 zauważa, że zapowiadane w 2018 roku przez Prezydenta Warszawy ww. nowe trasy tramwajowe oraz przedłużenie linii metra na Białołąkę nie znajdują żadnego odzwierciedlenia w projekcie dokumentu sygnowanego obecnie także przez niego,
- usunięcia z dokumentu działań dotyczących połączenia kolejowego dworców Warszawa Wschodnia - Warszawa Gdańska. Ewentualne plany w tym zakresie będą możliwe dopiero po zakończeniu zleconych przez PKP PLK prac nad studium rozwoju warszawskiego węzła kolejowego, które przewidziane są do roku 2025,
- odroczenia prac nad nowymi przystankami I linii metra (pl. Konstytucji i Muranów) do momentu opracowania spójnej wizji rozwoju sieci metra w Warszawie tak, by w momencie rozpoczęcia prac budowlanych było już pewne,

czy stacje te mają być stacjami przesiadkowymi. Uwolnione w ten sposób środki powinny zostać przekierowane na dalszą rozbudowę sieci tramwajowej. Wydaje się też niezbędne rozwiązanie problemu błędnie zaprojektowanego przejścia pomiędzy liniami metra na stacji Świętokrzyska, w celu udroźnienia przemieszczania się potoków pasażerskich,

- opracowania całościowej koncepcji rozbudowy sieci metra o kolejne linie, uwzględniającej gotowe od kilku lat analizy Politechniki Warszawskiej i Multiconsult. Wymaga to pilnego uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – tak kosztowny środek transportu można projektować dopiero po ustaleniu, w jakich kierunkach będą przemieszczać się w przyszłości mieszkańcy Warszawy,
- ujęcia w dokumencie analiz, dotyczących infrastruktury kolejowej istniejącej na terenie Warszawy oraz graniczących z nią powiatów; dokument zupełnie pomija kolejowy komponent transportu szynowego, który w aglomeracji warszawskiej jest znaczny i niewykorzystany, a przy tym wymagający relatywnie niewielkich (szczególnie w stosunku do rozwoju sieci metra) nakładów. Uważamy za celowe uwzględnienie w nim zarówno kolejowej infrastruktury udostępnianej, jak też infrastruktury prywatnej.

T2 Wygodny i bezpieczny zeroemisyjny transport autobusowy

Podzielamy zaprezentowany pogląd, że obok kręgosłupa transportu szynowego, czyli połączeń kolejowych, metra i tramwajów, to właśnie linie autobusowe będą nadal odgrywać kluczową rolę w warszawskiej ofercie transportu publicznego dla całej metropolii warszawskiej.

Dlatego oczekujemy uwzględnienia w dokumencie:

- inwestycji w zakup autobusów o napędzie elektrycznym już od 2023 roku. Pozwoli to przyspieszyć osiągnięcie zero-emisyjności taboru MZA,
- urealnienia liczby zamawianych autobusów w oparciu o gruntowną analizę potrzeb transportowych po ukończeniu II linii metra i projektowanych obecnie (i postulowanych) linii tramwajowych,
- wyposażenie całej floty autobusowej MZA w autobusy elektryczne już do roku 2035, a nie dopiero w 2050 r. Przeciętny okres użytkowania autobusów miejskich to 12 lat, co czyni taki cel realnym, o ile wszystkie kupowane od 2023 autobusy będą elektryczne,
- rezygnację z planu zakupu 10 autobusów wodorowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą i przeniesienie zaoszczędzonych w ten sposób środków w wysokości 234 mln PLN na zakup “konwencjonalnych” autobusów elektrycznych. Jak pokazują doświadczenia miast już korzystających z

wodorowego taboru autobusowego, autobusy elektryczne są zarówno tańsze w zakupie jak i w codziennej eksploatacji.

T6 Wsparcie wdrożenia Stref Czystego Transportu

Dokument bardzo ostrożnie przedstawia wdrożenie stref czystego transportu, relatywnie dużo miejsca poświęcając działaniom ochronnym. Tymczasem mieszkańcy i mieszkańcy Warszawy od lat oczekują skutecznych działań zachęcających do użytkowania środków transportu bardziej przyjaznych środowisku i zdrowiu. Domagamy się przedstawienia w *Zielonej wizji Warszawy* programu zasadniczej poprawy jakości oferty przewozowej transportu publicznego i infrastruktury dla pieszych oraz rowerzystów. Równolegle należy wprowadzić działania ograniczające ruch samochodowy nie tylko w ścisłym centrum Warszawy. Efektem wprowadzenia już *Stref* już w 2023 roku będzie poprawa jakości powietrza czy zmniejszenie zanieczyszczenia hałasem i światłem. Dodatkowo, Warszawianki i Warszawiacy odzyskają tereny przeznaczone dotychczas na przeskalowane drogi i parkingi (pl. Bankowy, pl. Teatralny), czy zabetonowane osiedlowe place.

Oczekujemy:

- zawarcia w dokumencie wstępnej koncepcji obszarów, które zostaną objęte pilotażową i docelową strefą czystego transportu,
- poszerzenia zakresu kampanii edukacyjnych o tzw. *“experimental urbanism”* - edukację długoterminową m.in. poprzez czasowe wyłączenia ruchu samochodowego z lokalnych i osiedlowych ulic i placów. Przywracanie tej przestrzeni pieszym poprzez ożywianie ulic (wsparcie lokalnych i osiedlowych biznesów). Dobrym przykładem takiego działania jest pilotażowy program *#SzkolnaUlica*, polegający na ograniczeniu ruchu samochodowego przed wybranymi szkołami w dni powszednie.

T7 Poprawa dostępności warszawskiego obszaru funkcjonalnego dla transportu publicznego i rowerowego (działanie postulowane, nieujęte w *Zielonej wizji Warszawy*)

Długofalowe cele *Zielonej wizji Warszawy* to między innymi osiągnięcie do 2050 roku 15% udziału transportu rowerowego, zwiększenie udziału transportu publicznego (o 25% lub o 6% - dokument nie jest w tym zakresie spójny) i zmniejszenie udziału samochodowego transportu indywidualnego o 35%.

Mimo, że autorzy dostrzegają fakt codziennych dojazdów do Warszawy kilkuset tysięcy osób, brak jest kompleksowych działań zaradczych, bez których osiągnięcie założonych celów będzie bardzo mało prawdopodobne.

Dlatego oczekujemy:

- integracji infrastruktury rowerowej (ścieżek rowerowych) i komunikacji miejskiej m.st. Warszawy z analogiczną infrastrukturą powiatów graniczących z naszym miastem; sieć tras rowerowych powinna łączyć gminy warszawskiego obszaru funkcjonalnego z centrum Warszawy. Pozwoli to stosunkowo niskim nakładem inwestycyjnym stworzyć warunki do wykorzystania roweru jako pełnoprawnego środka transportu w codziennych podróżach, w tym dla dojazdów do transportu zbiorowego,
- uzupełnienia dokumentu o plany rozwoju połączeń warszawskiej SKM oraz WKD zarówno pod względem lepszego wykorzystania czynnych, jak też obecnie nieużywanych oraz planowanych do wybudowania linii kolejowych warszawskiego węzła kolejowego; konieczne jest uwzględnienie częstotliwości i zasięgu oferowanej siatki połączeń, jak też zagwarantowanie pojemności składów umożliwiających przewóz rowerów.

Ok1 Rozwój miejskich biogazowni

Budowa biogazowni na biodegradowalne odpady komunalne powinna być elementem składowym większej reformy gospodarki odpadami komunalnymi w części dotyczącej bioodpadów kuchennych i ogrodowych. Wskazana moc przerobowa biogazowni na poziomie 80 tys. t. rocznie wydaje się zdecydowanie zbyt mała na potrzeby Warszawy. Analizy gospodarki komunalnej w Polsce pokazują, że odpady biodegradowalne stanowią 30-40% masy odpadów. Dlatego należy przeanalizować rzeczywistą ilość bioodpadów w warszawskich odpadach komunalnych i wielkość biogazowni dostosować do tej ilości. Przy czym, oprócz samej budowy biogazowni, niezbędna jest zdecydowana poprawa selektywnej zbiórki bioodpadów w Warszawie.

Oczekujemy uzupełnienia działania Ok1 o następujące pozycje:

- reforma systemu selektywnej zbiórki bioodpadów, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów kuchennych, w tym pochodzenia zwierzęcego,
- wskazanie w wymogach projektowanej instalacji konieczności pozyskiwania pofermentu, spełniającego wymogi certyfikatu Ministerstwa Rolnictwa dla produktów poprawiających właściwości gleby,
- reforma utrzymania zieleni w mieście z maksymalnym wykorzystaniem kompostu pochodzącego z warszawskich odpadów komunalnych,
- wdrożenie przyjaznych środowisku narzędzi zapewniającej skuteczną selektywną zbiórkę bioodpadów, np. stosowania biodegradowalnych worków w organizowanej przez władze miasta selektywnej zbiórce odpadów, zwłaszcza frakcji bio.

Ok2 Powstanie nowych PSZOK Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

Elementem *Zielonej wizji Warszawy* powinna być gruntowna reforma gospodarki odpadami komunalnymi. Należy nią objąć nie tylko odpady biodegradowalne opisane w osobnej uwadze, ale również pozostałe frakcje. Dlatego uważamy, że zaprezentowana w dokumencie budowa kilku obiektów typu PSZOK jest zdecydowanie niewystarczająca. Proponowane działania, odnoszące się w szczególności do postępowania z odpadami komunalnymi, zagrażają spełnieniu europejskich standardów w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego. Uważamy także za wskazane rozważenie ograniczonego wprowadzenia pilotażu w zakresie inteligentnych mechanizmów selektywnej zbiórki odpadów, w celu sprawiedliwszego rozłożenia kosztów ich odbioru i utylizacji. Efekty częściowego wprowadzenia takiego systemu w Ciechanowie wskazują na pozytywną zmianę zachowania mieszkańców.

Oczekujemy:

- zmiany nazwy działania na: „Reforma gospodarki odpadami komunalnymi”,
- opracowania koncepcji gospodarki odpadami komunalnymi zgodnej z hierarchią postępowania z odpadami wskazywaną przez UE i zapewniającą dojście do wskaźników recyklingu wymaganych przez UE,
- wdrożenia systemu monitoringu gospodarki odpadami komunalnymi, analizującego ilości odebranych i przetworzonych odpadów wzorowanego na rozwiązaniach istniejących w innych miastach,
- wprowadzenia edukacji mieszkańców w zakresie potrzeby ograniczania wytwarzania odpadów i staranności przy selektywnej zbiórce odpadów komunalnych.

Ok3 Monitoring i likwidacja szamb w Warszawie (działanie postulowane, nieujęte w Zielonej wizji Warszawy)

W *Zielonej wizji Warszawy* brak wytyczenia celów dotyczących podłączenia budynków do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Słowo „szambo” nie pojawia się ani razu, zresztą podobnie, jak „zbiornik bezodpływowy”. Tymczasem w Warszawie prawdopodobnie używanych jest nawet kilkadziesiąt tysięcy szamb, nie kontrolowanych pod kątem ich szczelności (np. brak dna i celowe przecieki do gruntu) i zapewnienia wywozu ścieków przez profesjonalny podmiot. Stołeczne szamba funkcjonują nawet w tak prestiżowych dzielnicach, jak Wilanów. *Zielona wizja Warszawy* w ogóle nie przewiduje rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej i likwidacji szamb. W zakresie kanalizacji zaprezentowano działania dotyczące „poprawy efektywności wykorzystania zasobów” spółki Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Z pewnością wpłynie to na rentowność tego

podmiotu i może zmniejszyć jego ślad środowiskowy. Nie towarzyszy temu jednak likwidacja zagrożeń środowiskowych ze strony ogromnej liczby rozproszonych źródeł potencjalnych zanieczyszczeń wód gruntowych i poprawa warunków życia mieszkańców.

Oczekujemy:

- przedstawienia w 2023 roku mapy warszawskich szamb oraz programu objęcia ich efektywną kontrolą we wskazanym powyżej zakresie,
- prezentacji w 2023 roku harmonogramu objęcia komunalną siecią kanalizacji sanitarnej wszystkich budynków na terenie miasta.

Polska 2050 Szymona Hołowni, Koło Warszawa - *Jacek Bartmiński, Anna Radwan-Röhrenchef, Donata Rapacka, Magdalena Grażyna Rogozińska*

Strategie 2050 oddział Mazowsze - *Marek Słoń, Jacek Werder (koordynator)*

Stowarzyszenie Polska 2050 *Mikołaj Dorochała, Roman Drecki (zarząd regionu Mazowsze), Jarosław Garnek, Tomasz Prucnal, Konrad Rychlewski, Robert Sitnik (zarząd regionu Mazowsze), Iwona Żywko*